

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

NEMZETKÖZI SZAKIRODALMI SZEMLE

A TERRORELLENES KÜZDELEM PROBLEMATIKÁJA HIBRID KÖRNYEZETBEN

Peter Braun: Fighting „Men in Jeans” in the grey zone between peace and war. NDC Policy Brief, Nr. 18, 08. 2019. <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1344> (Letöltés időpontja: 2019. 12. 20.)

A tanulmány szerzője, Peter Braun a svájci fegyveres erők innovációért felelős parancsnoka. Dr. Braun részt vett 2018. augusztus és 2019. február között a NATO Védelmi Akadémia (NDC) 133. vezetői tanfolyamán, és zárótanulmánya, amely a *Policy Brief* sorozatban átdolgozva is megjelent, elnyerte az NDC legjobb egyéni anyagáért járó Eisenhower-díjat.

Szakpolitikai áttekintése azt járja körül, hogy a NATO jelenlegi terrorizmusellenes koncepciói elegendő mértékben fedik-e le a hibrid környezetben felmerülő lehetséges terrorista fenyegetéseket. A válasz alapvetően az, hogy igen, de azért vannak problémák.

Az értékelés három dokumentumra támaszkodik. Az első a 2012-es chicagói csúcstalálkozó dokumentuma, amely jóváhagyta a terrorizmus elleni politikai iránymutatást, és beazonosította azokat a kulcsfontosságú területeket, ahol a Szövetségnek fokozottan figyelnie kell a terrorcselekmények megelőzésére és az ellenálló képesség javítására. Ez az iránymutatás egészült ki a Katonai Bizottság által jóváhagyott 2015-ös katonai-stratégiai koncepcióval. A harmadik dokumentum a 2015-ben az Észak-atlanti Tanács által elfogadott s a NATO szerepkörére vonatkozó, a Szövetség politikájának fő alapelveit tartalmazó stratégia. Ezek – kiegészülve a legfrissebb csúcstalálkozási nyilatkozatokkal – azt dokumentálják, hogy „a NATO terrorizmusellenes terveit [...] teljesen be kell építeni a Szövetség átfogó katonai tervezésébe, elismerve a terrorizmus központi szerepét a hibrid hadviselésben”.

A szerző ezt követően számba veszi a hagyományos és hibrid hadviselés közti markáns különbségeket. A hibrid hadviselés során a cél inkább az állami intézmények és az adott társadalom működésének befolyásolása – a legjobb esetben nyílt katonai erő nélkül. Mivel a hibrid háborúban a támadó fél általában túl gyenge ahhoz, hogy közvetlenül szembeszálljon a modern, korszerűen felszerelt fegyveres erőkkel, fő célja az ellenfél gyengeségeinek kiaknázása és a sebezhetőségeinek szisztematikus célbavétele.

A hibrid hadviselés forgatókönyvében kulcsszerepet játszanak az irreguláris szereplők: fegyveres csoportok, zsoldosok, különleges erők, terroristák, magánhadseregek és -testvérségek. Tevékenységük kiegészül nem katonai eszközökkel is, például a gazdaságot érintő nyomásgyakorlással, politikai zsarolással vagy propagandával.

Míg a hagyományos katonai műveletek során a földrajzi határok átlépése egyértelműen jelzi a támadás megtörténtét, hibrid környezetben nehéz egyértelmű felelőst találni. Ennek következtében elkerülhetetlenül összemosódnak a különbségek a polgári zavargások, a nemzeti és a nemzetközi fegyveres konfliktusok, valamint a harcoló és a nem harcoló felek között. Létrejön egy *szürke zóna* a két pólus, a béke és a háború között.

Ezek után a szerző a terrorista tevékenységet helyezi el hibrid környezetben. Mint írja, e tevékenységek elsődleges célja a lakosság megfélemlítése és a szemben álló fél akaratának megtörése. Ha a terrorista cselekmények központi stratégiát követnek, akkor jelentős mértékben destabilizálhatják az államot vagy a társadalmat, még akkor is, ha külön-külön viszonylag kevés kárt okozhatnak. Ezenkívül a nemzetállamok megerősíthetik a terroristákat azzal, hogy nehézfegyvereket (például páncéltörő fegyvereket vagy drónokat) bocsátanak a rendelkezésükre. Ezzel lehetővé teszik számukra a jelentős mértékű erőszak elkövetését. A legtöbb nyugati államban a polgári rendőri erők hagyományos eszközei pedig nem elegendők a terrorista szereplők megfékezéséhez.

Időnként az állami szereplők is alkalmazhatnak önkényes eljárásokat. Példa erre a különleges erők bevetése, akiket Collin Gray geopolitikai szakíró egyenesen „egyenruhás terroristáknak” nevez. Ennek ellenére legalábbis kérdéses, hogy egy hibrid háborúban egy állami szereplő alkalmazna-e úgy különleges erőket, ahogyan azt Oroszország a Krím megszállása során tette. Ám akárhogy is legyen, az ilyen nem beazonosítható különleges erők tevékenysége általában terrorizmusnak minősül.

A terrorizmus a hibrid háború alkotóelemeként többféle módon fenyegeti a NATO-t. Jelenleg a hibrid hadviseléssel elsősorban Oroszországot azonosítják, így a NATO keleti tagországai és azok szomszédai különösen érintettek. A hibrid háború részeként zajló terrorizmus azonban áterjedhet az euroatlanti régióra is. Emellett a NATO-tagországok belső biztonságát is komoly veszély fenyegeti. Jelentős fenyegetést jelent az a több ezer külföldi harcos, aki Észak-Afrika és/vagy a Közel-Kelet konfliktusaiból tér haza. Ezek a katonák képzettek, széles körű harci tapasztalatokkal rendelkeznek, és nem riadnak vissza a szélsőséges erőszaktól. Például a fegyverismeretre, a robbanóanyagok kezelésére és a harcéljárásokra kiképzett volt dzsihádisták jelentős károkat okozhatnak, különösen, ha csoportokban működnek.

Mindezek ellenére a terrorelhárítás mégis alacsony intenzitású a NATO hibrid fenyegetésekkel kapcsolatos politikájában. Ami a stratégiai dokumentumokat illeti, a két összekapcsolt fenyegetés egymástól külön vagy egymás mellett létezik. A 2012-es politikai iránymutatás szerint elsődlegesen a NATO-tagországok felelőssége saját lakosságuk és területük terrorizmus elleni védelme, ugyanúgy, ahogy a hibrid fenyegetésekre vagy támadásokra való reagálás is elsődlegesen a célzott nemzet felelőssége. Amikor az erőszak eléri a kritikus szintet, akkor kapcsolódik be a NATO, amely „a kollektív védelem részeként minden szövetségese számára kész segítséget nyújtani a hibrid fenyegetések ellen”.

A hibrid háborúba lépő agresszor célja a háborús küszöb alatt maradás. A szabálytalan harci módszereket – ideértve a terrorista erőszakot is – azonban jogilag és politikailag is nehéz elkülöníteni. Ez aláássa a nemzetközi jogrendet, különösen az erőszak használatának tilalma, valamint az ENSZ Alapokmánya szerinti egyéni vagy kollektív önvédelemhez való jog kérdésében.

Az irreguláris műveletekből adódó kétértelműség célja a háborús cselekedetekkel kapcsolatos felelősség elfedése, az ellenfelek megzavarása és a döntéshozatali folyamat lelassítása. A NATO vonatkozásában a fő cél a washingtoni szerződés 5. cikkelye szerinti gyors és egységes válasz akadályozása lehet. A kollektív védelemre vonatkozó záradék érvénybe léptetésének egyik feltétele ugyanis a „fegyveres támadás”, ami nincs definiálva az ENSZ alapokmányában. Eredeti értelmezésben az 5. cikkely egy tagállam területén *kívülről* indított hagyományos katonai támadásra vonatkozik. A nemzetközi szokásjognak megfelelően ilyen támadásnak minősül az erő legalább egyszeri tömeges alkalmazása, míg a Nemzetközi Bíróság szerint az ilyen támadás magában foglalhatja „egy állam által vagy nevében ki-

küldött olyan fegyveres bandák, csoportok, irreguláris erők vagy zsoldosok tevékenységét, amelyek egy másik állam fegyveres erői ellen lépnek fel és olyan súlyosak, hogy azok valódi fegyveres támadásnak minősülnek, olyanok mintha azokat a rendszeresített fegyveres erők által vagy azok tényleges részvételével hajtanák végre”. Ez a leírás – legalábbis bizonyos esetekben – a hibrid hadviselés műveleti eljárásaira, a terrorizmusra is vonatkozik. Az 5. cikkely alkalmazásához elengedhetetlen, hogy ne csak az erőszak következzen be, de a támadás is a Szövetség területén kívülről származzon.

Mivel a hibrid forgatókönyv szerint az erőszak kizárólag egy állam határain belül fordulhat elő, a felelősség jellegének meghatározása komoly kihívást jelent. Ez különösen igaz, ha a hibrid háborút folytató állami szereplők terrorista akcióit propaganda útján kell leplezni, vagy ha a terrorista műveletet (mint a szeptember 11-i támadások esetén) nem külföldről irányítják, hanem az adott országon belülről. Ebben az esetben, tekintettel a NATO konszenzuson alapuló döntéshozatalára, meglehetősen nagy annak a valószínűsége, hogy a Szövetség túl későn, vagy egyáltalán nem reagál. Amennyiben a támadás eredetének bizonyítása lehetetlennek bizonyul, az ideiglenesen megoszthatja a NATO-tagországokat is.

A NATO tehát csak másodlagos szerepet játszik a terrorizmus elleni küzdelemben. Van azonban három kulcsmomentum, amelynek során hozzájárulhat az eredményes harchoz: a *helyzettudatosság*, a *képességek biztosítása* és a *kötelezettségvállalás*.

A terrorizmusellenes politikai iránymutatások és a hibrid fenyegetések elleni stratégia is hangsúlyozzák az információmegosztás fontosságát. A helyzettudatosság javítása érdekében szükséges lépés a közös hírszerzési és biztonsági osztály létrehozása a NATO-központban. Az országok azonban többnyire vonakodnak a hírszerzési adatok megosztásától, különösen a nem tagországokkal vagy olyan nemzetközi szervezetekkel, mint az Európai Unió. Egy másik gyenge pont az információgyűjtés és -elemzés különböző prioritásaiban rejlik: míg a terrorizmussal kapcsolatos hírszerzés lényege elsősorban az, hogy azonosítsák a terrorista-sejteket és azok lehetséges szándékait, a hibrid fenyegetésekre való összpontosítás mindezekelőtt egy nagyobb egész részeként igyekszik megérteni az egyes cselekedeteket. Fennáll annak a kockázata, hogy a szűk területre összpontosított terrorizmusellenes hírszerzés nem érzékeli a hibrid fenyegetések kettős természetét – pláne, ha az ellenfél a megfélemlítés és a túlzott mértékű dezinformáció módszereit alkalmazza.

Az elmúlt két évtizedben a NATO számos képességre tett szert a terrorizmus és a hibrid fenyegetések elleni küzdelem terén. Mindezek közül kiemelkedik a rugalmasság és a kritikus infrastruktúrák védelme. Mivel számos NATO-tagállam csak kis létszámú, csökkentett képességű fegyveres erővel rendelkezik, szükségük lehet a Szövetség támogatására. A terrorizmus elleni küzdelemben a NATO alapvetően a légtérbiztonság, a légvédelem, a tengeri védelem, a különleges műveletek és a kritikus infrastruktúra védelme terén kész segíteni a tagállamokat. A NATO 2014-es walesi csúcstalálkozóján elfogadott készenléti akciótervben azonban a Szövetség további képességekkel is támogatja tagjait: a nagyon magas készenléti egyesített harccsoporttal (VJTF) és a megerősített előretolt erőkkel (EFP). Nem ismert azonban, hogy ezek az erők valóban alkalmasak-e az aszimmetrikus fenyegetésekkel szembeni biztonság megerősítésére és a hibrid forgatókönyv szerinti terrorizmusellenes küzdelemre.

A Baltikumban és Lengyelországban telepített megerősített előretolt erők valójában páncélozott zászlóaljharccsoportok, amelyek fokozhatják a NATO elrettentő erejét és védelmi képességeit hagyományos támadás esetén. Ám aligha alkalmasak terroristák elleni küzdelemre városi környezetben, ahol viszont e szereplők nagy valószínűséggel tevékenykednek. Ezekre a feladatokra a különleges erők sokkal hivatottabbak lennének, de a nemzetek általában vonakodnak ilyen eszközöket bevetni, és a NATO Különleges Műveleti Pa-

rancsnokságának is korlátozottak a lehetőségei. A helyzetet tovább rontja, hogy az előretolt jelenlét csak a keleti területekre korlátozódik; a délről terjedő vagy a NATO-tagországok területén belül kialakuló potenciális terrorista és hibrid fenyegetésre már nem terjed ki.

A nemzetek sem a terrorizmussal, sem a hibrid fenyegetésekkel nem képesek egyedül sikeresen megküzdeni. A NATO ezért hangsúlyozza az együttműködés fontosságát, mint az átfogó megközelítés (az összes szükséges nemzeti, nemzetközi polgári és katonai elem együttes, koordinált alkalmazásának) fontos elemét. Braun szerint a siker kulcsa a nemzetközi szervezetekkel, elsősorban az EU-val való szoros együttműködés. Amennyiben elfogadjuk, hogy a terrorizmus a hibrid hadviselés része, akkor e tekintetben nehézségekkel is számolni kell: a NATO-n és az EU-n belül ugyanis különféle vélemények ütköznek egymással a terrorizmus és az ellene való küzdelem kérdésköréről. Fennáll annak a veszélye, hogy az illetékes testületekben nem sikerül konszenzusra jutni. A vonatkozó stratégiákat éppen ezért a jobb összehangolás érdekében felül kellene vizsgálni.

Braun szerint a politikai iránymutatás jó, de az agresszorok elrettentéséhez koherens stratégiai kommunikációra és félreérthetetlen üzenetre van szükség. Ezalatt értendő az is, hogy tisztázni kell annak kritériumait, milyen esetekben alkalmazható az 5. cikkely. Átfogó politikát – vagy legalább integrált stratégiát – kell kidolgozni a Szövetség és tagállamai biztonsági kihívásainak leküzdésére. Ellenkező esetben féltő, hogy az ellenfél kihasználja a Szövetség gyengeségeit.

Különösen nyilvánvaló a koordináció és az integráció hiánya a 2012-es terrorizmusellenes iránymutatásban és a 2015-ös hibrid fenyegetések elleni stratégiában. Az előbbi üzenete a „tudatosság, képességmegosztás és kötelezettségvállalás”, az utóbbi a „felkészítés, elrettentés, védelem”. A különféle kulcsszavak alá sorolt elemek azonban többé-kevésbé megegyeznek. Braun szerint ezért újra kell értékelni azokat a kulcsfontosságú területeket, amelyeken a NATO támogatni kívánja tagjait a terrorcselekmények elleni küzdelemben, ha azok hibrid környezetben történnek.

A két veszély elleni küzdelem integrált stratégiájának kidolgozása két fő előnnyel jár. Először is, a Szövetség bővítheti elrettentő és védelmi pozícióját azáltal, hogy a gyakran összekapcsolt fenyegetések szélesebb körével foglalkozik. Másodszor, egy ilyen megközelítés elősegítheti a keleti és déli tagállamok fenyegetésekkel kapcsolatos jelenlegi különbségeinek leküzdését. Ezek az erőfeszítések hozzájárulnának a szövetségesek közötti egység megerősítéséhez, és ezáltal erősítenék a Szövetség súlyát is.

A LÁTNIK, A TERVEZŐ, A TRÉNER ÉS A KATALIZÁTOR

Michael Lurie – Laura Tegelberg: The new roles of leaders in 21st century organizations. McKinsey&Company, 09. 23. 2019. <https://www.mckinsey.com/business-functions/organization/our-insights/the-organization-blog/the-new-roles-of-leaders-in-21st-century-organizations?linkId=74771903&sid=2709260924> (Letöltés időpontja: 2020. 01. 23.)

Napjaink komplex üzleti környezetében a vezetési elveket is gyakran újrafogalmazzák. Széles körben ismert tény, hogy az ún. agilis szervezetek (azok, amelyek hajlandók a folyamatos fejlődésre, a megrendelőik értékei szerint működnek, hálózatalapúak és nem hierarchikusan strukturáltak, a munkahelyi környezetben együttműködők, magasan motiváltak, kreatívak stb.) sokban különböznek a hagyományos szervezetek működésétől. A hagyományos szervezetekben a vezetők legfontosabb célkitűzése az értékek maximalizálása a részvényeseik számára. Szerepük ezért hasonlatos egy tervezőjéhez (stratégia kidolgozása és tervesítése),

egy igazgatóéhoz (felelősség elosztása), vagy egy ellenőréhez (annak felügyelete, hogy mindenki minden tőle telhetőt megtegyen a tervhez viszonyított eltérés minimálisra csökkentése érdekében).

A 21. század ellenben a vezetélméletben is új megoldásokat hozott, amelynek kulcsszava a közös értékteremtés – beleértve az ügyfeleket, alkalmazottakat, üzleti partnereket és a szélesebb értelemben vett társadalmat – és a win-win helyzet, amelyben mindenkinek nyernie kell, ellenkező esetben az ügyfelek egyszerűen máshová mennek.

Ezek alapján Michael Lurie és Laura Tegelberg új szerepekkel egészíti ki a hagyományos vezetői munkastílusokat. (A szerzőpáros több száz vállalat szervezeti átalakulását kísérte végig, számos felső vezetőnek segített az új stratégiák és üzleti modellek megtervezésében, az új szervezeti képességek kialakításában, valamint az új és hatékony módszerek bevezetésében.)

A *látnok* típusú vezetők egyértelmű célokat és jövőképet alakítanak ki, amelyek a szervezet egészében és azon túl is hatnak. Rendszeresen figyelik és meghallgatják az embereket, ötletelnek, és mások nézeteit integrálják a saját gondolkodásukba. A látnok típusú vezetők együttműködnek a csapattal annak érdekében, hogy a jövőképet mérhető eredményekké alakítsák át, amelyekért az erre hivatott közösségek tevékenykedni tudnak.

A *tervező* típusú vezetők mindenki számára világossá teszik, hogy mit kell megvalósítani. A tervek kidolgozása helyett kifinomultabb módszerekkel dolgoznak: a szervezetet nyílt és befogadó rendszerként fogják fel, amely a cél elérése érdekében, rövidebb munkaciklusokon keresztül képes az erőforrások áramlásának folytonos megújítására, módosítására és újratervezésére. Támogatják a rendszerben mélyen gyökerező alapok megismerését, és képesek újragondolni, hogyan lehet új termékeket előállítani, vagy hogyan lehet növelni a forgalmat. Annak, hogy új üzleti és szervezeti modellek jöhessen létre, előfeltétele a hipotézisek és hiedelmek béklyója alól való felszabadulás.

Manapság a gondolkodásmód-, a tudás- és a készségfejlesztés elengedhetlenül fontos, s ezzel a *tréner* típusú vezetőknek kell foglalkozniuk. A munkavállalóknak ugyanis elemi érdekük a szervezeti célok elérése, s ezért fejleszteniük kell az üzleti életben való jártasságukat, stratégiai gondolkodásukat és együttműködési készségüket. A tréner típusú vezetők ezt a formális és informális tanulási kezdeményezések széles skálájának felvonultatásával, illetve a tanulás kultúrájának a szervezet egészére történő kiterjesztésével érik el. Olyan környezetet teremtenek, ahol lehet kísérletezni, s ahol az emberek akkor is jól érzik magukat, amikor megvitatják, mi ment jól és mi mehetett volna jobban. Ugyancsak beépítik ezt a gyakorlatot a csapat interakcióiba azzal, hogy az előírtaknál több kérdést tesznek fel és több szempontot vizsgálnak a megoldási lehetőségek kibővítéséhez.

Katalizátorként a vezetők energiát sugároznak a rendszer egészébe. Négy módon teszik ezt: eltávolítják az akadályokat, amelyek gátolják a csapatokat abban, hogy az ötleteiket megvalósítsák; elősegítik a kapcsolatok alakítását a szervezet egészében; segítik az embereket abban, hogy munkájukkal hozzájáruljanak a szervezet elképzeléseihez és törekvéseihez; és végül ösztönzik a befogadó és barátságos légkört, ahol az emberek önmaguk lehetnek, energikusan és magas szinten dolgozhatnak, valamint megvalósíthatják személyes és szakmai törekvéseiket.

Ez a négy szerep együtt egy egyedi és erőteljes vezetési formává, a *részvételen alapuló és a vezetést szolgálatnak tekintő vezetési stílussá* alakul. Ez a stílus lelkesítő és hatékony, mivel felszabadítja az emberekben rejlő szenvedélyt és potenciált, s ezeket a hatékonyság és az értékteremtés szolgálatába állítja.

AMIKOR AZ INNOVÁCIÓ ELÉRI A TUDOMÁNY VILÁGÁT

Itzhak Mashiah: When academia meets innovation. The Times of Israel, 26. 10. 2019. <https://blogs.timesofisrael.com/when-academia-meets-innovation/> (Letöltés időpontja: 2020. 01. 23.)

A cikk szerzője, Itzhak Mashiah a Haifai Egyetem kommunikációkutatója, szakterülete a high-techkel, az innovációval és technológiával kapcsolatos kommunikáció kutatása. Mashiah a tech márkák vezető stratégiai kommunikációs és marketing-tanácsadója, valamint kommunikációs előadásokat tart a Sapir Academic College-ban.

Itzhak Mashiah a hafai egyetemi közösségben megjelent innovációs laborok kapcsán értekezik arról, hogy mire jók ezek a létesítmények. A világ vezető tudományos intézeteit hozza fel példának, akik jól tudják, hogy az innováció és a vállalkozói szellem kulcsszerepet játszik a modern oktatásban. Többségük ezért már innovációs központokkal és vállalkozói szellemű programokkal is rendelkezik. Izraelben sincs ez másként, véli Mashiah.

A méltányosság kedvéért jegyezzük meg, hogy már az innovációs központok megalapítása előtt is léteztek tudományos műhelyek, amelyek lehetőséget teremtettek a technológiai újítások és ötletek számára. Figyelembe véve azonban a jelenlegi komplex világot és az innovációs laboratóriumok világszerte növekvő számát, a felsőfokú intézményeknek manapság már módszertani alaposággal kell tudniuk működtetni az ilyen helyeket. No, de egyáltalán miért van szükség ilyen laborokra?

Világos, hogy az emberi fejlődés ösztönzi az innovációt, és ezt a tudomány sem hagyhatja figyelmen kívül. Szervezeti-tudományos szinten számos szempont indokolja ennek a módszernek az alkalmazását. Például, az innovációs laborokat a gazdaság motorjának tekintik. A katalizátorok (a gazdaság katalizátorszervezetei) képesek fenntartható technológiai termékeket előállítani. Az innováció erősíti a piaci szereplőket és vonzza az új közönséget (ügyfeleket).

Az innovációs és technológiai laborokat az új hallgatók bevonására tervezték. A kérdés már csak az, hogyan tudják optimalizálni és értékesebbé tenni ezeket a helyeket.

Mashiah szerint először is össze kell kapcsolni a lehető legtöbb szervezeti funkciót. A laborok működtetéséhez fontos, hogy az intézmény ismerje a területén élő különféle populációkat; nemcsak az innovációs programokban részt vevő sokféle identitású hallgatót, hanem a célközönséget, aki élvezzi a laborok nyújtotta előnyöket. Más szavakkal: az innovációs területek beágyazása a tudomány világába kiváló alkalom a társadalmi különbségek áthidalására és a tudományos eredmények továbbadására a különféle csoportokba tartozó hallgatók számára.

Az egyetemi szféra ezenkívül összetett és többrétegű, számos oktatási lehetőség, tanfolyam, tanszék és program létezik benne. Ezért az innováció bevezetése egy szervezetbe nem könnyű feladat. Az intézménynek minél több tényezőt kell ösztönöznie a szervezeten belül, hogy felhasználja az innovációs motor kínálta lehetőségeket. Az egyetemen belüli érdekképviselet segítségével a jó hírek a lehető legtöbb résztvevőhöz eljutnak, még azokhoz is, akik messziről kerülnek az innovációt és fejlesztéseket.

Az innovációs laborokat alapvetően a tudományterületekre és a technikai tantárgyakra alapozzák. De a tudományos szféra az innovációs laborok, a társadalomtudományok és a humán területek katalizátora is lehetne. Fontos kitétel a szabványosítás, s a fejlesztőknek törekedniük kell a különféle megközelítések feltárására. Például azok a hallgatók, akik egy bizonyos módszert birtokolnak, helyénvaló, ha más módszereket is elsajátítanak, így a tudományos körök szellemi gazdagságából meríthetnek.

A világ sok térségében az innovációs laborokat a tanterv részeként integrálják. Ebben a vonatkozásban is egyensúlyt kell teremteni a hallgatók alapvető szükségletei és az egyetem „új útját” jelentő tervek között.

Jelentős különbség van a tudományos kutatás üteme, valamint az innováció és a vállalkozói szellem üteme között. A résztvevőknek ellenőrizniük kell, hogy a különbségek minden fél számára érthetőek-e. Ha az innovációs labor az egyetemről függetlenül működik, egyértelmű, hogy az idő kérdése irreleváns. Mivel azonban ezek a laborok gyakran az egyetem tudományos életbe vannak beágyazva, aggodalomra ad okot, hogy a kezdeményezések fejlődésének és növekedésének üteme lassabb. Ezért az innovációs laboroknak teljes függetlenséget kell szerezniük, és más részlegektől külön kell működniük.

Az egyetemi képzés egyik jelentős előnye a globális hálózatépítés. A vállalkozói szféra és természetesen az egyetem innovációs laborjai kiterjeszthetik a munkát az egyetem hálózatán keresztül az egész világra. Ez nagy jelentőségű eredmény a résztvevők számára. Ezért az egyik leghatékonyabb eszköz a partnerség keresése más tudományos intézményekkel és más szakmai körökkel. Egy adott ország egyetemei, amelyek innovációs laborokat működtetnek, minden bizonnyal könnyen együttműködhetnek más országok innovációs intézményeivel a közös célok elérése és a technológia fejlesztése érdekében.

Mindezekon kívül az innovációs labor megvalósítása nem elég. Egy olyan korban, ahol a változások nagyon gyakoriak, a tudományos intézményeknek folytatniuk kell az innovatív dimenzió felülvizsgálatát, és ha szükséges, végre kell hajtaniuk a változtatásokat. Az innovációs laboroknak az egész világon nem egyszerű a feladatuk – jobb helyé kell tenniük a világot.

AMERIKAI FEGYVERKEZÉS OROSZ SZEMMEL

*Александр Неукропный: Россией США намерены обойтись „малой кровью”. *Торпор*; 19. 12. 2019. <https://torpor.ru/12406-v-vojne-s-rossiej-ssha-namereny-obojtis-maloy-krovju.html> (Letöltés időpontja: 2020. 01. 23.)*

Néhányan túlzásnak nevezik Valerij Geraszimovnak, az oroszországi fegyveres erők vezérkari főnökének nyilatkozatát, amely arról szólt, hogy a NATO katonai blokkját nagyszabású fegyveres konfliktusra készítik fel, amelyben Oroszország tűnik a legvalószínűbb ellenségnek. A vezérkarfőnök nem túloz, állítja az orosz sajtó munkatársa, Alekszander Neukropnij. Az észak-atlanti szövetség tagországainak és mindenekelőtt annak „vezető és irányító” hatalmának, az Egyesült Államoknak minden cselekedete Geraszimov igazát bizonyítja. Valójában, állítja a szerző, a Nyugat az elmúlt évtizedek alatt még soha nem állt közelebb a katonai erő Oroszország elleni alkalmazásának lehetőségéhez, mint most.

Neukropnij a szakértői nyilatkozatokból a következőket tárja fel.

Washington tisztában van vele: egy globális összetűzés esetén minden elérhető arzenál felhasználásával, beleértve a világ hatalmainak „nukleáris triádjá” adta lehetőségeket is, nemcsak a győzelemre nincs esélye, de valószínűség túl sem élné. Nem számít, Nyugaton mennyire gúnyolják Putyin rajzfilmes rakétáit, de az „Avangard”, a „Kinzsal” és a „Cirkon” már régóta szerepelnek a média oldalain. Legújabb fejlesztéseik neveit pedig már nem emlegetik humorosan. A Pentagon magas rangú tisztviselői, élükön Mark Esperttel, úgy gondolják, hogy az Egyesült Államok haderejének lehetőségei jelenleg nem hasonlíthatók össze az orosz hiperszonikus fegyverekkel, és a hatékony ellenálló eszközök hiánya is jelzi, hogy az ottani hatalom józanul értékeli az erőviszonyokat. Természetesen megkísérlük „tar-

tani a lépést”. Erről az USA légierjének logisztikai parancsnoka, Arnold Bunch tábornok nyilatkozatában biztosította az újságírókat, amikor azt állította, hogy az amerikai hiperszonikus fegyverek néhány év múlva készen állnak a harcra. Kollégájának, John Rafferty tábornoknak merész feltételezése, miszerint a nagy pontosságú rakétarendszer (PrSM), amelyet most a Lockheed Martin Corporation tesztel, „valószínűleg képes lesz legyőzni az orosz rakétavédelmi rendszert”, szintén ugyanahhoz a műfajhoz tartozik.

Sőt, nemcsak egy nagyszabású nukleáris konfrontáció, hanem az arra történő teljes felkészülés ösztönzésének gondolata sem feltétlenül inspirálja a washingtoni politikusokat. Az ottani fő törvényhozó testületben, amelyben a közelmúltban eléggé elburjánzott az oroszellenesség, vannak olyan tagok, akik nagyon aktívan ellenzik ezt a felvázolt perspektívát. Nemrégiben három szenátor – Chris Van, Todd Young és Robert Menendez – rendkívül kényes megbízással fordult Joseph Maguire-hez, az amerikai nemzeti hírszerzés igazgatójához. A törvényhozók azt kérték tőle, hogy „értékelje Oroszország és Kína reakciójának az Egyesült Államokra gyakorolt hatásait”, miután kilépnek a legújabb, a stratégiai támadó fegyverek fejlesztését korlátozó nemzetközi szerződésből (START-3). Véleményük szerint ez az Egyesült Államok számára sem rövid, sem hosszú távon semmi jót nem hoz. Ha Oroszország nukleáris arzenálja „semmit sem lesz korlátozva”, akkor új fegyverkezési verseny kezdődik, amelyben az amerikaiaknak már ma el kell kezdeniük a felzárkózást. Ki fogja ezt megakadályozni? Korántsem az oroszok. Erről egyébként egy másik kongresszusi demokrata képviselő, William Keating rendkívül őszintén beszélt. Megerősítette a START-3 kiterjesztése iránti elkötelezettségét, és megismételte: „Oroszország nem fordíthat annyi pénzt a fegyverekre, amíg olyan problémáik vannak, amelyeket az országon belül meg kell oldani.” Majd beismerte: „Egyébként ez ránk is teljesen igaz.”

Ráadásul azt mondhatjuk, hogy az orosz fegyveres erők képességei, amelyek teljesen megváltoztak, érvénytelenítik az Egyesült Államok számára szokásos hadviselési módokat – a helyi háborúktól a globálisig. A bolygó túlélte két világháborút, több millió embert és országokat pusztítva el úgy, hogy egyetlen bomba sem esett az USA területére. Ez a tény arra kényszerítette a Pentagont, hogy agresszív módon támogassa az „amerikaiak számára létfontosságú érdekeket”, hogy fenntartsák a hatalmas bázisok hálózatát a világ minden táján, ami stratégiai szempontból jövedelmezőbb.

A szerző véleménye szerint ez most nem fog működni. Ebben a tekintetben rendkívül figyelemre méltó az amerikai *Foreign Policy* legutóbbi publikációja, amelynek szerzője, Michael Beckley politikai elemző a Pentagon számára nagy csalódást okozó következtetéseket vont le. (Beckley: *In Future Wars, the U.S. Military Will Have Nowhere to Hide*. *Foreign Policy*, 20. 11. 2019.) A legfontosabb ezek közül, hogy az abszolút biztonsághoz szokva, mind a „saját földjén”, mind a NATO-szövetségesek területén telepített amerikai erők teljesen felkészületlenek egy háborúra, amelyben „rejtekhelyek” elviekben nem léteznek. A modern katonai technológiák lehetővé teszik, hogy rendkívül hatékonyan és – egyébként – nem túl magas költségekkel eljuttassák az ellenséget bárhová: akár az óceánon keresztül, akár a Föld ellentétes féltekéjére. A „biztonsági zónák”, amelyekről az amerikai harcosok abszolút büntetlenül hajtották végre csapásaikat – a repülőterek, a haditengerészeti flotta bázisai, a közlekedési folyosók, raktárak és bázisok –, célpontokká válnak.

A bekövetkezett változásokkal összefüggésben nem kellene az Egyesült Államoknak mérsékelnie „civilizációs” törekvéseit és kissé csökkentenie a „világ csendőre” szerepére vonatkozó jogát? – teszi fel a kérdést a szerző. Erről szó sincs. Kiderül, hogy a harctevékenység hatékony lefolytatásához a Pentagonnak a katonai erőket a lehető legközelebb kell

telepítenie a potenciális ellenség határaihoz: az Oroszországgal való hipotetikus konfliktus esetén Kelet- és Délkelet-Európáig, ha problémák merülnek fel Kínával, akkor Délkelet-Ázsiáig. Odatelepítenek további rakétarendszereket és fegyvereket, amelyeket „aknamezőként” használhatnak, és ezzel lerövidíthetik az ellenséghez vezető utat. Ugyanakkor Beckley valamilyen oknál fogva abból a feltételezésből indul ki, hogy Oroszország minden bizonnyal elfoglalja a balti államokat és Tajvant. A legérdekesebb dolog az, hogy a Pentagon, úgy tűnik, ugyanazt a stratégiát szándékozik követni, mint amelyet a *Foreign Policy* oldalain felvázoltak. Ennek a feltételezésnek a bizonyítéka Charles Brown tábornok, az amerikai légierő csendes-óceáni és indiai-óceáni parancsnoka által a közelmúltban tett nyilatkozat, miszerint az amerikai közepes és rövidebb hatótávolságú rakéták telepítése ebben a régióban „természetesen jó az Egyesült Államoknak”. Nem sokkal korábban hasonló gondolatokat fejtett ki a Pentagon vezetője, Mike Esper is.

Vannak más jelek is – talán nem olyan nagyszabásúak, de nem kevésbé jelentősek. A világ minden felderítője számára már régóta alapelv: a végleges bizonyíték arra, hogy milyen háborúra készül egy hadsereg, az, hogy mivel van felfegyverkezve. Az Egyesült Államok katonai költségvetése 2020-ra hatalmas: 22 milliárd dollárral több, mint 2019-ben. A magas rangú tisztviselők nyilatkozata szerint a prioritás az űrhaderő létrehozása, a modern rakétavédelem és a légvédelem megeremtése, valamint a „hadsereg határozott modernizálására és jobb felszerelésére” irányuló hasonló projekt. Ugyanakkor a tervek szerint több mint 700 millió dollárnyi forrást szánnak „Oroszország visszatartására”. E pénzeszközök nagy részét valószínűleg az úgynevezett „Európai Biztonsági Kezdeményezés” részeként használnák fel. Vagyis nagyrészt a Pentagon „előretolt állomásainak” megeremtésére fordítják az Óvilágban, ahonnan a Pentagon vezetése nyilvánvalóan azt tervezi, hogy szükség esetén megtámadja Oroszországot, feláldozva ezzel a szövetségesek területét. Nagyon valószínű, hogy az amerikai hadsereg mindazonáltal „kis győztes háborúra” készül Európában, amelynek folyamatában Oroszországot a „helyére kell tenni” – és többnyire az európaiak – és nem az amerikaiak – életével fizetve. Mindenesetre az amerikai hadseregbe és a tengerészgyalogsághoz érkező új fegyverekkel és felszerelésekkel kapcsolatos adatok ezt bizonyítják: az új M320A1 gránátvető, az Mk–13 és a Mod–7 pisztoly és mesterlövészpuska a tengerészgyalogosok számára, a továbbfejlesztett éjjellátó készülékek (ENVG-B), a megerősített testpáncél és a védősisakok a „szárazföldiek” védelmére.

Talán apróságnak tűnik, de elkezdődött a korszerűsített Abrams M1A2C tankok csapatokhoz való tömeges eljuttatása is. Az amerikai hadsereg fő páncéloseszközét új páncélvédelemmel és „intelligens járműállapot-menedzsmentrendszerrel” látták el, ami figyelemmel kíséri az alkatrészek és részegységek állapotát; valamint felszerelték aktív védelmi komplexummal (Trophy-HV) és hasonlóan drága high-tech „játékokkal”, amelyek ezt a már amúgy sem gyenge harcocsit komoly ellenséggé változtatták.

Egy másik, sokkal jellegzetesebb szempont: az amerikai katonai vezetés jelentős összegeket fektetett be az irányított levegő-föld rakéták (JAGM) gyártásának megduplázására. A paramétereik természetesen jobbak, de a katonai szakértők szerint egy többé-kevésbé modern légvédelmi rendszerrel szemben teljesen haszontalanok. A „Pancir”-ről, a „Tor”-ról és más hasonló komplexumokról nem is beszélve.

Miért kellene akkor az ilyen beruházások? Talán Washington azt tervezi, hogy „a demokrácia fényét” hozza olyan fejletlen országba, amely – mint kiderült – az olajmezők tulajdonosa? Vagy reméli, hogy továbbra is megvalósulhatnak a Pentagonban kidolgozott tervek az orosz „zárt A2AD védett övezetek” elpusztítására, és akkor minden a kezébe kerül? Lehet, hogy igen, véli a szerző.

William Connolly amerikai politikai megfigyelő szerint a Pentagon lázas tevékenységét nem valódi harci vágy motiválja, hanem saját kísérletezik, hogy saját, meglehetősen megrendült imázsát mentse a Közel-Keleten elszenvedett számos „technikai vereséget” követően. Most pedig legalább az európaiaknak igyekeznek imponálni soha nem látott méretű gyakorlatokkal, mielőtt azok el nem kezdik saját hadseregeiket megerősíteni az „észak-atlanti testvériség” rovására.

A Zrínyi Kiadó újdonsága

MENETBEN

Egy hosszú katonai pálya tapasztalatainak összegzéséből, ismereteinek szintéziséből született meg Lőrincz Kálmán nyugállományú vezérezredes nagy hatású munkája, a *Menetben*. Szerzője a hivatásukat mélyen szerető, magas rangú katonák nemes hagyományait folytatja azzal, hogy közkinccsé tette a honvédelemmel kapcsolatos gondolatait, amelyek benne pályája során felhalmozódtak. A könyv először 2009-ben látott napvilágot a Petit Réal Könyvkiadó és a HM HIM gondozásában, de mivel gazdag forrásként szolgál a jövő tisztjei számára gondolkodásuk, magatartásuk és cselekvésük formálásában, a Zrínyi Kiadó 2020-ban – a szerző 80. születésnapjára – megjelentette a mű második, bővített kiadását, amely aktuálisabb, mint valaha.

A Magyar Honvédség modernizációját jelképező Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program kiemelt figyelmet fordít a katonák szakmai pályafutására, teljesítményképes tudásuk elmélyítésére és a magas katonai erkölcsök megtartására. E tekintetben kiváló eszköztárként, útmutatóként kamatoztatható ez a könyv, amelyben megtalálható mindaz, ami változó világunkban a katonai kérdésekkel foglalkozó tudósok, katonák gondolkodását alakítja a földrajzi biztonsággal, a honvédelemmel, nemzettudattal, általában véve a fegyveres küzdelemmel kapcsolatban.

A könyvvel egy időben jelent meg a Katonai Filmstúdió gondozásában a *Kortanúk – Rendszerváltás a hadseregben* sorozat második darabjaként a *Lőrincz Kálmán vezérezredes* című dokumentumfilm.